

Plan för vårdplatser som möter behovet

Budgetuppdrag 2023

Hälsa- och sjukvårdsförvaltningen
Avdelningen för specialiserad vård
Planeringsenheten

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
1 Bakgrund	5
1.1 Metod och statistik	5
1.2 Definitioner	6
2 Socialstyrelsens rapport och resultat.....	6
2.1 Övergripande resultat	7
2.2 Riktvärden Region Stockholm.....	8
3 Vårdbehovsanalyser	9
4 Vårdplatser – nuläge	10
4.1 Sjukhus.....	11
4.1.1 Intensivvård	11
4.2 Geriatrik.....	12
4.3 Övrig specialiserad somatisk slutenvård utanför sjukhus.....	13
4.4 Avancerad sjukvård i hemmet.....	14
4.5 Sammanfattning	14
5 Beläggningsgrad - nuläge	15
5.1 Intensivvård.....	16
6 Slutsats	17

Sammanfattning

Hälso- och sjukvårdsnämnden fick i budget 2023 uppdrag att ta fram en plan för vårdplatser som möter behovet, planen ska förhålla sig till Socialstyrelsens kommande riktvärde. Denna rapport är slutrapportering av uppdraget.

I Socialstyrelsens två rapporter *Riktvärden för beläggningsgrad och vårdplatser*¹ och *Plats för vård*² beskrivs de riktvärden för beläggningsgrad och vårdplatser som Socialstyrelsen tagit fram samt förslag på insatser för att minska vårdplatsbristen.

Region Stockholm har enligt Socialstyrelsen ett behov av 4 175 disponibla vårdplatser på kort sikt och 3 110 disponibla vårdplatser på medellång sikt (somatisk sjukvård). Den genomsnittliga beläggningsgraden bör på årsbasis ligga på 88 procent. För intensivvård ser Socialstyrelsen att Region Stockholm har ett behov av 95,6 disponibla vårdplatser på kort sikt och 99,9 disponibla vårdplatser på medellång sikt.

Det är svårt att ge en exakt bild av det befintliga antalet disponibla vårdplatser i regionen då det saknas en samlad databas över antal disponibla vårdplatser. Sammanställning av detta kräver manuell rapportering och kan därför skilja sig åt beroende på källa. I dagsläget ligger Region Stockholm något under målet för antal somatiska vårdplatser på kort sikt, med ett genomsnitt av ca 4 000 disponibla vårdplatser under 2022 och 2023. För 2024 planeras cirka 4 200 disponibla vårdplatser, vilket är i linje med Socialstyrelsens riktvärde på kort sikt, men över riktvärdet på lång sikt. Beläggningsgraden har varit högre än önskvärt men planeras under 2024 att ligga i linje med Socialstyrelsens riktvärde.

Intensivvårdskapaciteten i Region Stockholm, utifrån Socialstyrelsens riktvärde, behöver en viss ökning. Det finns även behov av att sänka den genomsnittliga beläggningsgraden för intensivvården i regionen då den ligger högre än Socialstyrelsens riktvärde.

Många olika faktorer påverkar behovet av vårdplatser och det finns flera tillvägagångssätt för att göra sådana analyser framåt. Region Stockholm arbetar bland annat med att ytterligare utveckla förutsättningarna för avancerad sjukvård i hemmet (ASIH) samt arbete kring poliklinisering.

Beställningen av vård till sjukhusen görs genom målvolymbeställningar, inte genom beställning av vilket antal vårdplatser som sjukhusen ska ha. Det är sjukhusens ansvar att tillgodose behovet av vårdplatser. Detta skapar flexibilitet i systemet att skala upp och ned antalet disponibla vårdplatser utifrån behov, som kan variera under året, men även under veckan och dygnet. Med anledning av att Region Stockholm totalt sett ligger i linje med Socialstyrelsens riktvärde

¹ Socialstyrelsen 2023-5-8573

² Socialstyrelsen 2024-5-9098

föreslås att hälso- och sjukvårdsförvaltningen fortsätter att följa utvecklingen av vårdplatser i förhållande till behov. Förvaltningen ser det dock inte som möjligt att dra ner antalet vårdplatser, så som Socialstyrelsen pekar på är möjligt på medellång sikt. Dialog med sjukhusen sker bland annat genom kontinuerlig dialog med sjukhusen kring tillgängligheten, inklusive dialog kring kapacitet för intensivvård samt med den årliga vårdbehovsanalysen som presenteras för hälso- och sjukvårdsnämnden i budgetunderlaget.

Det riktvärde som Socialstyrelsens har tagit fram är övergripande och pekar endast på behovet av antalet disponibla vårdplatser i stort. Förvaltningen har där med inte tittat på behovet av disponibla vårdplatser inom specifika vårdområden, sjukhus eller avdelningsnivå. Även om Region Stockholm ligger i linje med Socialstyrelsens riktvärde finns det vårdområden som har ett ansträngt läge och brist på antalet vårdplatser. Resultatet visar endast att Region Stockholm i stort ligger i linje med Socialstyrelsens riktvärde på kort sikt, ingenting om hur det ser ut inom specifika områden.

1 Bakgrund

Hälso- och sjukvårdsnämnden fick i budget 2023 uppdrag att ta fram en plan för vårdplatser som möter behovet, planen ska förhålla sig till Socialstyrelsens kommande riktvärde.

Syftet med rapporten är att få en övergripande bild av vårdplatsläget i Region Stockholm samt att ge en bild av hur Region Stockholm ligger i relation till Socialstyrelsens riktvärde för vårdplatser samt beläggningsgrad. Denna rapport är även slutrapportering av budgetuppdraget.

När uppdraget gavs hade Socialstyrelsen ännu inte släppt sin rapport om vårdplatser. Rapporten *Riktvärden för beläggningsgrad och vårdplatser* publicerades i maj 2023 och ytterligare en rapport *Plats för vård*, släpptes i juni 2024, med bland annat reviderade riktvärden från Socialstyrelsen. Socialstyrelsen har i rapporterna tagit fram riktvärden för en optimal nivå för beläggningsgrad samt riktvärden för antal disponibla vårdplatser i samtliga regioner i Sverige.

1.1 Metod och statistik

Rapporten utgår från flera källor. Viss information har tagits från Socialstyrelsens rapport *Riktvärden för beläggningsgrad och vårdplatser* samt Socialstyrelsens rapport *Plats för vård*. Det finns i nuläget ingen samlad databas för samtliga disponibla vårdplatser i Region Stockholm, en större manuell datainsamling har därför gjorts för vårdplatser 2022, 2023 (januari till oktober) samt planerade disponibla vårdplatser 2024. Statistiken för 2022 samt 2023 är till största del hämtad från journalsystemet TakeCare. För 2022 är

samtliga månader inräknade, för 2023 är januari till och med oktober inräknade. Data för antal planerade disponibla vårdplatser 2024 har inhämtats från vårdgivarna där vårdgivarna själva har uppskattat antal disponibla vårdplatser 2024.

Den data som vanligtvis rapporteras bygger på flera källor samt omfattande manuell handpåläggning. Detta gör att siffrorna i denna rapport kan skilja sig något från det som rapporteras i andra sammanhang, samt från de siffror som Socialstyrelsen använt sig av.

Eftersom det saknas en samlad databas för antal disponibla vårdplatser behöver samtliga siffror i rapporten ses som en uppskattning av antal disponibla vårdplatser.

1.2 Definitioner

Socialstyrelsens definitioner har använts i de fall en definition finns genomgående i rapporten.

<i>Beläggingsgrad</i>	Andelen disponibla vårdplatser som är belagda av patienter vid en viss tidpunkt. Genomsnittlig beläggingsgrad är andelen disponibla vårdplatser som är belagda av patienter över en tidsperiod.
<i>Disponibel vårdplats</i>	Vårdplats i slutenvård med fysisk utformning, utrustning och bemanning som säkerställer patientsäkerhet och arbetsmiljö.
<i>Fastställd vårdplats³</i>	Vårdplats i slutenvård beslutad av huvudman
<i>Utlökaliserad patient</i>	Inskrivna patienter som vårdas på annan vårdenhets än den som har specifik kompetens och medicinskt ansvar för patienten.
<i>Vårdplats</i>	Ligg- eller sittplats på vårdenhets som kan användas för vård och behandling.
<i>Överbeläggning</i>	Händelse när en inskriven patient vårdas på vårdplats som inte uppfyller kraven på disponibel vårdplats.

³ I Region Stockholm används inte detta begrepp eftersom vårdplatser inte beslutas av huvudman

2 Socialstyrelsens rapport och resultat

Rapporterna *Riktvärden för beläggningsgrad och vårdplatser* samt *Plats för vård* är delleveranser i regeringsuppdraget *Uppdrag att stödja och stärka regionernas produktions- och kapacitetsplanering samt lämna förslag på målvärden för antalet vårdplatser*.⁴

Denna rapport utgår från båda rapporterna, där riktvärdena är hämtade från Socialstyrelsens reviderade riktvärden i den andra rapporten; *Plats för vård*.

2.1 Övergripande resultat

Socialstyrelsen anser att nuvarande antal disponibla vårdplatser inom somatisk vård inte räcker för att möta behoven i dag i Sverige. Det finns ett behov av att öka antalet vårdplatser i majoriteten av alla regioner, både inom somatisk vård samt inom intensivvården. På medellång sikt ser dock Socialstyrelsen möjlighet att minska antalet vårdplatser, eftersom Socialstyrelsen bedömer att det går att möta vårdbehovet på andra sätt än inom slutenvården.

Socialstyrelsen har även tagit fram riktvärden för beläggningsgrad för samtliga regioner. Socialstyrelsen hänvisar till att det i litteraturen saknas konsensus kring en optimal nivå av antal vårdplatser och beläggningsgrad men att litteraturen ger stöd för att en mycket hög beläggningsgrad är förknippad med tillgänglighets- och patientsäkerhetsrisker och en beläggningsgrad över 80–90 procent ses som problematisk. Socialstyrelsen föreslår ett riktvärde för genomsnittlig beläggningsgrad över ett år om 85 procent för oplanerad slutenvård och 95 procent för planerad slutenvård.

Det är viktigt att beakta att det ändamålsenliga antalet disponibla vårdplatser i en region är dynamiskt, det varierar över årets månader och dygnets timmar utifrån befolkningens vårdbehov. Detta innebär att i praktiken behöver antalet disponibla vårdplatser planeras utifrån verksamheternas olika förutsättningar och utifrån hur både behov och kapacitet förändras.

Socialstyrelsens riktvärde är avgränsat till disponibla vårdplatser i slutenvård vid ett normalläge. Regioner ska också ha en katastrofmedicinsk beredskap och plan för höjd beredskap då antalet vårdplatser förväntas öka kraftigt. Denna rapport är, liksom Socialstyrelsens rapport, avgränsad till att endast innefatta normalläget.

⁴ S2022/01373 (delvis)

Jämfört med övrig somatisk vård är den önskvärda beläggningsgraden inom intensivvård lägre. Socialstyrelsens riktvärde på kort sikt för intensivvården utgår från varje regions slutenvårdsproduktion. Vårdplatsbehovet räknas sedan upp utifrån förekomsten av utlokaliseringar, överbeläggningar, överflyttningar samt återinläggningar inom 72 timmar. Det finns dock osäkerhetsfaktorer i Socialstyrelsens data. Rapporteringen baseras på frivillig rapportering från vårdgivarna och det saknas konsensus mellan regionerna om definition gällande begreppen *utlokaliserad patient* är samt *överbelagd vårdavdelning*. Ju högre specialiseringsgrad ett sjukhus har desto fler blir överbeläggningarna och utlokaliseringarna, resultaten kan därför bli missvisande.

Riktvärdet för intensivvården tar även hänsyn till att minsta avdelningsstorlek bör vara fyra vårdplatser. Riktvärdet på medellång sikt är densamma som på kort sikt, justerat utifrån prognostiserad befolkningsstorlek.

2.2 Riktvärden Region Stockholm

Socialstyrelsens rapport Riktvärden för beläggningsgrad och vårdplatser visar på att Region Stockholm på kort sikt har ett behov av 4 175 disponibla somatiska vårdplatser och 3 110 disponibla somatiska vårdplatser på medellång sikt. Socialstyrelsen har beräknat att Region Stockholm under 2022 hade ett genomsnitt av 3 910 disponibla vårdplatser och under 2023 3 864 disponibla vårdplatser inom somatisk sjukvård (vårdplatser på sjukhus samt geriatrik men exklusive psykiatri). Den data som Socialstyrelsen presenterar bygger på flera olika datakällor och har flertalet osäkerhetsfaktorer. Med anledning av detta skiljer sig siffrorna från Socialstyrelsen något åt från siffrorna i rapporten. Det är även viktigt att ha detta i beaktande genomgående i rapporten.

Riktvärden för antal disponibla somatiska vårdplatser på kort och medellång sikt för Region Stockholm

Antal disponibla vårdplatser 2023*	Riktvärde kort sikt	Riktvärde medellång sikt
3 864	4 175	3110

**Notera att antal disponibla vårdplatser 2023 i denna tabell är Socialstyrelsens bedömning av disponibla vårdplatser, och skiljer sig därför åt från övriga tabeller i rapporten.*

Socialstyrelsens regionalt sammanvägda riktvärde för genomsnittlig beläggningsgrad inom somatisk vård, exklusive intensivvård, är för Region Stockholm **88 procent**.

Regionala riktvärden för antal disponibla vårdplatser för intensivvård i Region Stockholm

Antal disponibla vårdplatser 2023*	Riktvärde kort sikt	Riktvärde medellång sikt
85,5	95,6	99,9

**Notera att antal disponibla vårdplatser 2023 i denna tabell är Socialstyrelsens bedömning av disponibla vårdplatser, och skiljer sig därför åt från övriga tabeller i rapporten.*

För att beräkna riktvärdet på kort sikt har Socialstyrelsen utgått från slutenvårdproduktionen för år 2023 samt förekomsten av utlokaliseringar och överbeläggningar. För riktvärdet på medellångsikt har även den prognostiserade befolkningsstorleken samt utveckling av nya arbetssätt räknats med.

Behovet av vårdplatser skiljer sig åt mellan verksamheter och mellan sjukhus. Det spelar stor roll hur sjukvården är utformad, vilka uppdrag som olika verksamheter har, arbetssätt och upptagningsområden. Behovet varierar över tid, både på kort och lång sikt – över dygnet och över året.

Socialstyrelsen menar också att antalet disponibla vårdplatser och beläggingsgrad är viktiga kapacitetsindikatorer, men att det inte ger en fullständig bild av i vilken utsträckning vårdens kapacitet tillgodoser behoven. Att följa upp vårdplatssituationen bör därför ses som en av flera delar i arbetet med att säkerställa en god vård. Mot bakgrund av bland annat detta gör Socialstyrelsen bedömningen att direkt styrning i form av regelverk eller ekonomiska incitament utifrån riktvärdena och närliggande indikatorer bör tillämpas med försiktighet. Det går inte att styra enbart med vårdplatser, utan lösningen till vårdplatsbristen finns på flera håll i sjukvårdssystemet.

Utöver själva riktvärdena innehåller rapporten *Plats för vård* förslag till nationell plan för att minska bristen på vårdplatser och syftar till att påskynda och stödja pågående arbete för att förbättra vårdplatssituationen. I rapporten har Socialstyrelsen tagit fram ett antal fokusområden som utgår från de stora generella utvecklingslinjer som finns i svensk hälso- och sjukvård, med ett tydligt fokus på de delar som minskar bristen på disponibla vårdplatser på sjukhus.

Planen beskriver 104 insatser för somatisk vård uppdelat på fem övergripande fokusområden (och ytterligare 56 insatser för psykiatrisk och rättspsykiatrisk vård):

1. Utveckla systematisk produktions-och kapacitetsstyrning
2. Säkerställ hållbar kompetensförsörjning
3. Använd kompetensen ändamålsenligt
4. Ställ om till en god och nära vård
5. Agera för säker vård

Flertalet av dessa insatser är sedan tidigare redan påbörjade arbeten i Region Stockholm.

3 Vårdbehovsanalyser

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen har i uppdrag att förstärka arbetet med vårdbehovsanalyser. Arbetet ska bidra till att nämndernas beslutsunderlag i högre utsträckning utgår från befolkningens nuvarande och framtida vårdbehov. I detta arbete görs bland annat analyser över framtida behov av slutenvård. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen använder sig av flertalet olika parametrar för att analysera vårdbehovet framåt.

Historisk konsumtion av vård, kombinerat med förväntad befolkningsutveckling, kan generellt användas som bas vid framtagande av framskrivningar och prognoser över framtida vårdnyttjande. Även andra avvägningar behöver dock göras för att omhänderta de svagheter som finns i ren rak framskrivning – vilket endast tar hänsyn till nuvarande konsumtion och inte tar hänsyn till utveckling inom exempelvis diagnostik, behandling, läkemedel, befolkningens hälsa, över- och underkonsumtion av vård, politiska beslut och så vidare.

En annan metod för att göra framskrivningar är genom trendframskrivningar. Fördelar med detta tillvägagångssätt är att den tar hänsyn till den utveckling som varit. En svaghet i denna metod är att trender som ökar eller minskar mycket inte kan antas fortsätta flera år framåt samt att särskilda händelser byggs in i framskrivningen.

Behovet av vårdplatser beror även dels på hur sjukvården är organiserad, dels på medicinsk respektive medicinteknisk utveckling och/eller förändrade arbetssätt. Exempelvis kan en utbyggd och mer avancerad hemsjukvård göra det möjligt för patienter att vårdas i hemmet med insatser som tidigare krävde specialiserad öppen- eller slutenvård. Alltmer vård som idag kräver slutenvård kan sannolikt framöver utföras med lika god kvalitet i hemmet.

Baserat på befolkningsutvecklingen och den fortsatta utvecklingen av polikliniska vårdformer förväntas behovet av inneliggande vård inom akutsomatik att öka, dock inte i paritet med befolkningsutvecklingen, som förväntas öka. Detta beror på att antalet äldre i befolkningen ökar. Osäkerhetsfaktorer kopplade till hur och i vilken omfattning den fortsatta utvecklingen av vårdformer som sjukhusansluten vård i hemmet, nya terapier och medicinteknik gör att behovet behöver följas upp och omvärderas kontinuerligt. Det finns också andra möjliga vårdformer som delvis kan balansera den förväntade ökningen av slutenvårdstillfällen. Hur behovet ska omhändertas på bästa sätt behöver också ses över.

Sammanfattningsvis gör förvaltningen i budgetunderlaget bedömningen att behovet av vård för de patientgrupper som idag tas omhand inom slutenvård förväntas öka i framtiden. Fortsatt förflyttning mot en mer nära vård, poliklinisering och vård i patienternas hem kan vara möjliga vägar framåt för att möta ett ökande behov med begränsade resurser. Detta förutsätter dock att fortsatt hög kvalitet i vård och omhändertagande upprätthålls. Bedömningen är

dock att behovet av slutenvårdsplatser kommer öka, även om andra vårdformer fortsätter utvecklas i samma riktning och omfattning.⁵

4 Vårdplatser – nuläge

Nedan finns en sammanfattning över läget avseende disponibla somatiska vårdplatser under 2022 och 2023 samt planerade disponibla somatiska vårdplatser för 2024. Notera att siffrorna för 2023 endast är ett genomsnitt från januari till och med oktober.

4.1 Sjukhus

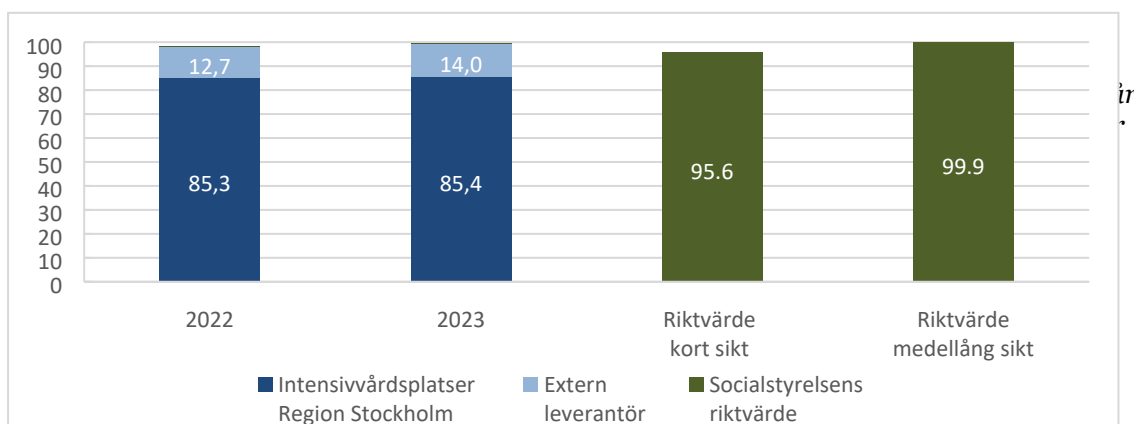
Statistiken innefattar disponibla, somatiska slutenvårdsplatser på samtliga sjukhus i Region Stockholms. Dessa är: Danderyds sjukhus, Karolinska Universitetssjukhuset (Huddinge och Solna), Södersjukhuset, Södertälje sjukhus, Norrtälje sjukhus, S:t Eriks Ögonsjukhus och Capio S:t Görans sjukhus. Även vårdplatser på Ersta sjukhus är inräknade inom sjukhusens kapacitet.

Dagens utformning av vårdbeställningar i Region Stockholm innebär att beställningen specificerar en målvolym av vård, baserat på de behov av vård som har identifierats. Vårdplatser på sjukhusen beställs därmed inte explicit. Det är sedan upp till sjukhusen att tillgodose vårdplatser utifrån det behov som identifierats. Detta gör att det finns en flexibilitet i systemet och möjlighet för varje enskilt sjukhus att anpassa antalet vårdplatser efter bland annat säsongsvariationer.

Genomsnittligt disponibla somatiska vårdplatser	2022	2023 (jan-okt)	Plan 2024
Sjukhus	2 708	2 714	2 799

4.1.1 Intensivvård

Akutsjukhusen har i uppdrag att omhänderta patientbehov och upprätthålla den vårdplatskapacitet som krävs för att uppfylla vårduppdraget, detta inkluderar patienter i behov av intensivvård. Intensivvård är en vårdnivå och inte en vårdplats, intensivvård kan bedrivas utanför en intensivvårdsavdelning så länge vården i sig definieras och uppfyller kraven för intensivvård. Intensivvård

bedrivs vid samtliga akutsjukhus och vid Ersta Sjukhus. Utöver detta har Karolinska Universitetssjukhuset underleverantörsavtal med extern part för att utföra intensivvårdsrehabilitering, dessa platser kan dock anses ha kapacitet och resurser för att klassificeras som intensivvårdsplatser. Med anledning av detta räknas dessa platser med i den totala intensivvårdskapaciteten i Region Stockholm.

Detta motsvarar följande i antal disponibla vårdplatser per 100 000 invånare:

	2022	2023
Antal disponibla intensivvårdsplatser per 100 000 invånare	4,02	4,05

Med hela Region Stockholms intensivvårdskapacitet inräknad (inklusive den kapacitet som finns inom avtalet för intensivvårdsrehabilitering hos extern part) ligger Region Stockholm nära det riktvärde som Socialstyrelsen tagit fram på kort sikt och något under riktvärdet på medellång sikt. Antalet disponibla vårdplatser avser ett årsgenomsnitt och kan variera mycket under året.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen har tidigare haft kvalitetsindikator för återinläggning på IVA. Detta kan ses som ett mått för tillgång på vårdplatser. Notera dock att det även kan ses som ett mått på att mottagande enhet inte har tillräcklig kapacitet. Under 2022 samt 2023 har samtliga sjukhus nått målvärdet på 3% för andel vårdtillfällen då patienten oplanerat återinskrevs på IVA inom 72 timmar.

Utöver intensivvård finns det även vårdformen intermediärvård (IMA), vilket är en vårdnivå mellan vanlig vårdavdelning och intensivvårdsavdelning. Dessa vårdplatser räknas inte in i totalen för antal intensivvårdsplatser men avlastar intensivvården. En väl utvecklad intermediärvård kan därför minska behovet av intensivvård.

Även intensivvårdsrehabilitering är en vårdform som avlastar intensivvården. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen arbetar med att på kort och lång sikt säkerställa vården för patienter i behov av intensivvårdsrehabilitering. Den långsiktiga lösningen förväntas bidra till en bibehållen kapacitet för intensivvården.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen har löpande dialog med sjukhusen för att säkerställa att intensivvårdskapaciteten tillgodoser behoven.

4.2 Geriatrik

Geriatrik erbjuds idag utifrån inom fyra olika avtalsformer: Lagen om valfrihetssystem (LOV), upphandlade avtal enligt Lagen om offentlig upphandling (LOU), samt inom egen regi, både genom SLSO samt genom

egenägda sjukhus. Eftersom avtalsformerna skiljer sig åt, skiljer sig även hur beställningarna görs åt.

För kategorin *geriatrik på sjukhus* är Danderyds sjukhus, Ersta sjukhus, Karolinska Huddinge, Norrtälje sjukhus samt Södertälje sjukhus inräknade. Övriga vårdgivare med geriatriska vårdplatser är inräknade i kategorin *geriatrik utanför sjukhus*.

Genomsnittligt antal disponibla vårdplatser*	2022	2023 (jan-okt)	Plan 2024
Geriatrik på sjukhus	203	197	233
Geriatrik utanför sjukhus	732	787	863
TOTALT	935	984	1 096

*Siffrorna skiljer sig något åt mellan "Beställarplan vår av äldre", detta beror på olika urval av vårdgivare samt urval av tidsperioder.

I maj 2024 beslutades *Beställarplan vård av äldre* (HSN 2022–0364 och PVN 2024–0189). Planen omfattar den samlade vården som möter äldre och tar avstamp i att vårdbehovet kommer att öka med en växande andel äldre. Beställarplanen innehåller en ny struktur och nya avtalsformer för den geriatriska vården. Planen innehåller även mer detaljerad beskrivning av plan för vårdplatser inom geriatriken de kommande åren.

4.3 Övrig specialiserad somatisk slutenvård utanför sjukhus

Inom Region Stockholm finns även somatisk slutenvård med vårdplatser inom ett antal vårdval, utöver inom geriatriken. Majoriteten av vårdplatserna finns inom vårdval Specialiserad rehabilitering samt specialiserad palliativ slutenvård. Det finns utöver detta även ett mindre antal vårdplatser inom vårdval ortopedi, vårdval urologi, vårdval höft och knäproteskirurgi, vårdval gynekologi samt vårdval ryggkirurgi.

Det är svårt att få en bild över exakt antalet disponibla vårdplatser inom den specialiserade vården utanför sjukhus. Detta beror bland annat på att det inte finns ett gemensamt system för vårdgivarna att registrera data i. Därmed måste data hanteras manuellt från varje enskild vårdgivare, och det är därför sannolikt att det finns fler vårdplatser än statistiken visar.

Genomsnittligt disponibla somatiska vårdplatser	2022	2023 (jan-okt)	Plan 2024
Övrig specialiserad vård utanför sjukhus	507	511	570

Vårdval innebär fri etablering, vilket gör att det inte finns möjlighet att påverka hur många vårdgivare som verkar inom vårdvalen och inte heller hur många vårdplatser som dessa vårdgivare har.

4.4 Avancerad sjukvård i hemmet

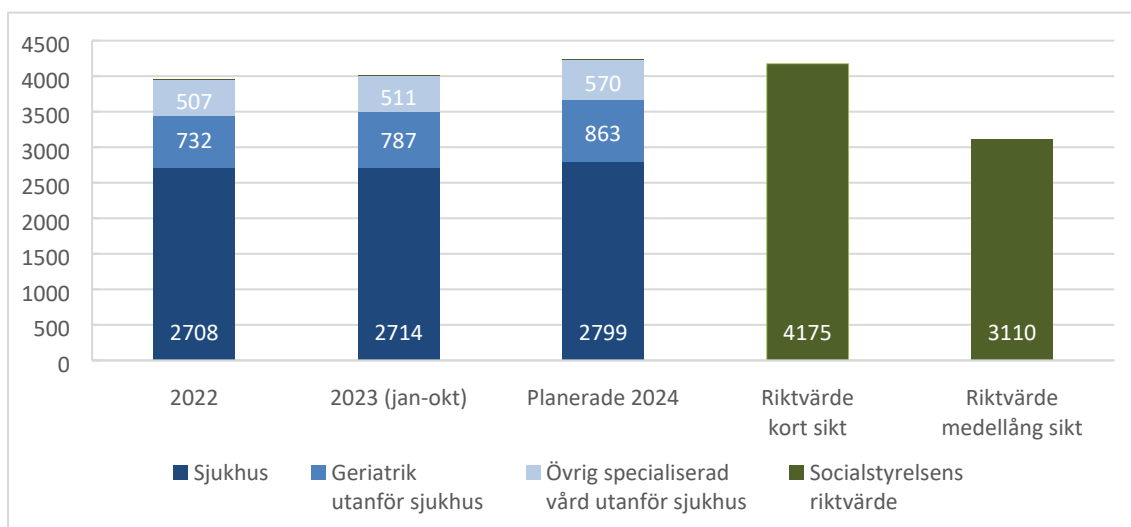
Region Stockholm har en väl utvecklad verksamhet av Avancerad sjukvård i hemmet (ASIH). 2022 och 2023 fanns det mellan 3 000 och 3 400 inskrivna patienter per dag i ASIH. ASIH ingår inte i definitionen av en vårdplats, men utan denna kapacitet hade vårdplatserna i Region Stockholm behövt vara fler än idag. ASIH är en viktig vårdform som avlastar sjukhusen.

ASIH räknas inte in i Socialstyrelsens definition av vad en disponibel vårdplats är och ingår inte heller i Socialstyrelsens riktvärde. Verksamheten innebär dock att Region Stockholm har större kapacitet än vad som visas i faktiskt antal disponibla vårdplatser.

4.5 Sammanfattning

På kort sikt (ca 1 år från 2023) är Socialstyrelsens riktvärde för Region Stockholm 4 175 disponibla somatiska vårdplatser. På medellång sikt (ca 5 år från 2023) är Socialstyrelsens riktvärde 3 110 disponibla vårdplatser.

Den sammantagna kapaciteten en sammanslagning av genomsnittligt antal disponibla somatiska vårdplatser på sjukhusen, geriatriken och utanför sjukhusen. Utöver detta tillkommer psykiatrin (ca 850 disponibla vårdplatser), som inte är inräknad i den totala kapaciteten, eftersom Socialstyrelsen inte räknar in psykiatriska vårdplatser i riktvärdet.

Genomsnittligt disponibla somatiska vårdplatser	2022	2023 (jan-okt)	Plan 2024
Sjukhus	2 708	2 714	2 799
Geriatrisk utanför sjukhus	732	787	863
Övrig specialiserad vård utanför sjukhus	507	511	570
Totalt	3 947	4 012	4 232

Antal disponibla vårdplatser kan även räknas om till antal disponibla vårdplatser per 1 000 invånare. Socialstyrelsens riktvärde för antal disponibla vårdplatser per 1 000 invånare är på kort sikt 1,7 och på medellång sikt 1,3.

	2022	2023	Plan 2024
Antal disponibla vårdplatser per 1 000 invånare	1,62	1,63	1,72

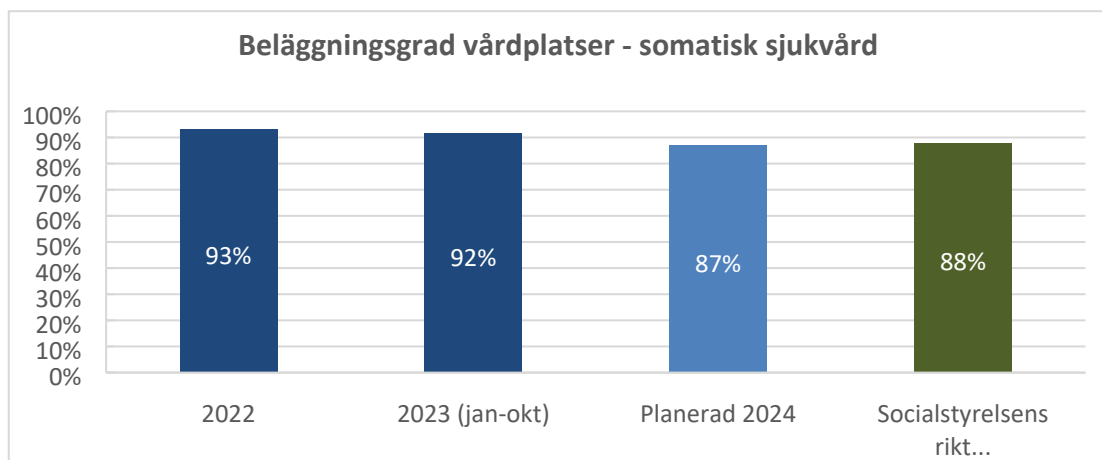
Sammantaget ligger Region Stockholm i linje med Socialstyrelsens riktvärde för antal disponibla vårdplatser på kort sikt. På medellång sikt ligger Region Stockholm en bit över riktvärdet. Socialstyrelsens bedömning av riktvärde på medellång sikt, det vill säga att Region Stockholm skulle kunna minska antalet disponibla vårdplatser till ca 3 100 utgår från att det bland annat sker en snabb utveckling av andra vårdformer.

Det finns osäkerhetsfaktorer kring de exakta siffrorna vilket gör att verkligheten kan skilja sig något från statistiken. Med jämförelse mellan flera datakällor ligger dock Region Stockholm i linje, eller strax över, Socialstyrelsens riktvärde på kort sikt.

5 Beläggningsgrad - nuläge

Socialstyrelsen pekar även på ett riktvärde för beläggningsgrad. Socialstyrelsens sammanvägda riktvärde för Region Stockholm är en beläggningsgrad på 88 procent på ett års genomsnitt. Genomsnittet för både 2022 samt 2023 är dock över detta.

Vårdgivarna har inkommit med data för planerad beläggningsgrad på deras vårdplatser. För 2024 är den årliga genomsnittliga planerade beläggningsgraden cirka 87 procent. Siffrorna ska ses som en uppskattning.

Sammanställningen av beläggningsgraden utgår från samma urval som totalt antal vårdplatser, det vill säga somatiska vårdplatser där intensivvården exkluderats. Liksom i statistiken för disponibla vårdplatser har psykiatri exkluderats från beläggningsgraden. Ett fåtal vårdval även har exkluderats på grund av brist på statistik. Siffrorna ger därför ett ungefärligt värde på beläggningsgraden i Region Stockholm.

Beläggningsgraden är ett mått som visar på andelen disponibla vårdplatser som är belagda av patienter vid en viss tidpunkt. I Region Stockholm saknas det ett gemensamt regelverk gällande mandat att fatta beslut om att göra en disponibel vårdplats till ”icke-disponibel”. För att kunna göra jämförelse mellan vårdområden och över tid krävs det gemensamma regelverk och definitioner kring bland annat detta.

Förvaltningen har för avsikt att bygg upp rutiner för en mer enhetlig rapportering av disponibla vårdplatser med gemensamma definitioner. Vidare ser förvaltningen över möjligheten att följa upp överbeläggningar samt utlokaliseringar som på ett bättre sätt kan fånga hur väl antalet vårdplatser möter behoven.

5.1 Intensivvård

Inom intensivvård har Socialstyrelsen tagit fram ett separat riktvärde. Riktvärdet baseras på storleken på intensivvårdsavdelningarna samt att en intensivvårdsavdelning inte bör ha färre än 4 intensivvårdsplatser.

Socialstyrelsens riktvärde för genomsnittlig beläggningsgrad för intensivvård

Avdelningsstorlek	Riktvärde för genomsnittlig beläggningsgrad

1–4 vårdplatser	50 procent
5–9 vårdplatser	65 procent
10 eller fler vårdplatser	80 procent

Den genomsnittliga belägningsgraden för intensivvårdsplatserna i Region Stockholm varierade under 2023 mellan **80 och 90 procent** månadsvis. Den genomsnittliga årliga belägningsgraden för hela 2023 var **84 procent**.

6 Slutsats

Beställning av vård på akutsjukhusen sker genom en beställning av målvolym, inte av antal vårdplatser. Det är sjukhusens ansvar att optimera antalet disponibla vårdplatser efter vårdbehovet. Detta bidrar till en flexibilitet i systemet som möjliggör för sjukhusen att skala upp och ned under både dygnet samt under året efter behov. Produktionssamordningen, med organisatorisk tillhörighet under sjukvårdsdirektören, har i uppgift att samordna vårdproduktionen mellan sjukhusen för att tillgodose behoven och i förlängning optimera antalet disponibla vårdplatser. Antalet disponibla vårdplatser varierar mycket under året, och är generellt som lägst under sommarmånaderna, samt under jul och nyår, när den planerade vården skalas ned.

Det finns ingen samlad databas över antalet disponibla vårdplatser i Region Stockholm. Databasinsamlingen kräver därför manuell hantering, vilket gör att data kan skilja sig åt. Detta skapar problem eftersom det blir svårt att följa upp antalet vårdplatser, jämföra data mellan år och mellan verksamheter (arbete sker på förvaltningen för att skapa en sådan databas). Utifrån den insamling av data som gjort kan dock konstateras att Region Stockholm ligger i linje med Socialstyrelsens riktvärde på kort sikt och över Socialstyrelsens riktvärde på medellång sikt för totalt antal disponibla somatiska vårdplatser. Förvaltningen ser det dock inte som möjligt att dra ner på antalet vårdplatser utifrån nuläget. Planerad genomsnittlig belägningsgrad för 2024 ligger även i linje med Socialstyrelsens riktvärde.

Socialstyrelsens riktvärde är övergripande och pekar endast på behovet av antalet disponibla vårdplatser i stort. I insamling av data har förvaltningen tittat på helheten utifrån Socialstyrelsens riktvärde. Förvaltningen har där med inte tittat på behovet av disponibla vårdplatser inom specifika vårdområden, sjukhus eller avdelningsnivå. Även om Region Stockholm ligger i linje med Socialstyrelsens riktvärde finns det vårdområden som har ett ansträngt läge och brist på antalet vårdplatser. Resultatet visar endast att Region Stockholm i stort ligger i linje med Socialstyrelsens riktvärde på kort sikt, ingenting om hur det ser ut inom specifika områden.

Förvaltningen presenterar på årsbasis en vårdbehovsprognos över kommande år. Detta underlag delges hälso- och sjukvårdsnämnden i samband med budgetunderlaget varje år. Förvaltningen menar att, till skillnad från Socialstyrelsens slutsatser kring vårdplatser, att behovet av slutenvårdsplatser inte kommer minska, utan i stället öka, även om andra vårdformer fortsätter utvecklas i samma riktning och omfattning.

Förvaltningen har löpande dialog och uppföljning med akutsjukhusen kring bland annat tillgängligheten och har för avsikt att fortsätta följa utvecklingen av vårdplatser i förhållande till behov. Förvaltningen kommer vidare att föra dialog med akutsjukhusen om kapacitet för intensivvård i förhållande till Socialstyrelsens riktvärde samt behov av åtgärder. Förvaltningen avser även att komma med en långsiktig lösning för att säkerställa kapaciteten av intensivvårdsrehabilitering.